

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ «ΘΕΟΛΟΓΙΑΝ».

ΗΛΙΑΣ Β. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

26.9.1994

Ἐλλογιμώτατον
κ. Εὐάγγελον Θεοδώρου,
Διευθυντὴν τῶν περιοδικῶν «Θεολογία» καὶ «Ἐκκλησία»
Ἰασίου 14, Ἀθήνας

Ἐλλογιμώτατε κ. Διευθυντά!

Αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ σᾶς ἐκφράσω τὰς πλέον θερμὰς τῶν εὐχαριστιῶν μου διὰ τὴν ἀντικειμενικὴν καὶ ἐξαιρετικῶς θετικὴν ἀποτίμησιν τοῦ προσφάτου ἔργου μου «*Θεολογικὴ Οἰκολογία*» (ΘΕΟΛΟΓΙΑ, τόμ. 65, 1994, σελ. 188-193). Ἐπιτρέψατέ μου, ὅμως, νὰ σᾶς γνωρίσω ὅτι κάποιες ἐπισημάνσεις σας δὲν μὲ εὐρίσκουν σύμφωνον· πρόκειται περὶ τῶν ἀναφερομένων κυρίως εἰς τὴν βιβλιογραφίαν.

Καὶ οἱ προφανεῖς λόγοι εἶναι· α) ὁ ἀπὸ τοῦ προλόγου (σελ. 17) ἤδη ἀποκλεισμός τῆς περιφερειακῆς βιβλιογραφίας. Γράφω κατὰ λέξιν· «τὸ παρὸν ἔργο στηρίζεται κυρίως σὲ προσωπικὴ ἔρευνα τῶν πηγῶν. Ὁ ὑπογράφων ἀπέφυγε συνειδητὰ τὴν ἀναπαραγωγὴ τῆς σύγχρονης βιβλιογραφίας... μὲ συνέπεια οἱ προσφερόμενες γνώσεις νὰ ἔχουν τὴ δυναμικὴ πρωτοτυπία, ποὺ δίνουν οἱ ἀύθεντικὲς θεολογικὲς πηγές...».

β) Εἰς τὸν βιβλιογραφικὸν πίνακα ἀναφέρονται ἔργα σύγχρονα ἐνδεικτικῶς καὶ ὄχι κατ' ἐκλογὴν. Ἄρα οὐδενὸς τὸ ἔργον ὑποτιμᾶται. Νομίζω ὅτι, ὅταν ὁ συγγραφεὺς θέτει τὰ ὄρια τοῦ ἔργου του, καὶ εἰς αὐτὰ ἀνήκουν πρωτίστως οἱ πηγές, δὲν εἶναι ἐπιτρεπτὸν νὰ κρίνεται διὰ τὴν τήρησιν τῶν προδιαγραφῶν, τὰς ὁποίας ἔθεσεν. Δύναται βεβαίως νὰ συζητηθῇ ἐπὶ καθαρῶς θεωρητικοῦ ἐπιπέδου τὸ ἐπιστημονικῶς ἐπιτρεπτὸν ἢ μὴ τῆς αὐτοδεσμεύσεώς του. Προσωπικῶς, φρονῶ ὅτι ὁ μόχθος μᾶς πολυετοῦς μελέτης τῶν ἀνεξαντλήτων πηγῶν διὰ

τὰς ὁποίας δὲν ὑφίσταται οἰκολογικὴ προσέγγις δὲν ἐπιτρέπει ἀπλῶς, ἀλλὰ ἐπιβάλλει, πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως, τὴν μὴ προσφυγὴν εἰς ἔργα, τῶν ὁποίων ἡ Ὀπτικὴ διαφέρει τῆς νεοφανοῦς Ὀπτικῆς τῆς Θεολογικῆς Οἰκολογίας (βλ. Εἰσαγωγή, § 3, σελ. 31. ἔξ.).

Συνεπῶς, μοῦ ἦτο ἀδύνατον, ὡς κατὰ τὴν κρίσιν μου ἀπρόσφορον, νὰ χρησιμοποιήσω τὰς πολλὰς ἀξιολογικὰς καὶ ἄλλας, ὄντως ἀξιολόγους ἐργασίας, τὰς ὁποίας ἀναφέρετε. Καὶ διὰ τὸν ἐξῆς πρόσθετον λόγον: Ἐὰν κάποιος δεχθῆ τὸν ὑπολανθάνοντα εἰς τὴν ἀναφορὰν τῶν πολλῶν δημοσιευμάτων σας δεοντολογικὸν κανόνα, περὶ τῶν ὑπαγομένων «εἰς τὴν ἐν εὐρυτέρα ἐννοία Οἰκολογίαν», τότε θὰ πρέπη νὰ ἀναφερθοῦν καὶ ὅλα τὰ ἔργα τῆς Δογματικῆς, τῆς Ἑρμηνευτικῆς καὶ Ἑρμηνείας τῶν Ἁγίων Γραφῶν, τῆς Λειτουργικῆς καὶ τῆς Τελετουργικῆς, τῆς Πατερικῆς Θεολογίας καὶ ὄλων σχεδὸν τῶν θεολογικῶν Ἐπιστημῶν.

Ἡ διάνοξις νέας ὁδοῦ διὰ τοῦ ἐντοπισμοῦ τῶν θεολογικῶν ἀρχῶν, τῶν πρακτικῶν καὶ ἱστορικῶν αὐτῶν συναρτήσεων πρὸς τὸ οἰκολογικὸν πρόβλημα καὶ τῶν πρακτικῶν ἀπαιτεῖ, πρωτίστως, σαφήνειαν τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς ὀπτικῆς γωνίας διερευνησεως τοῦ νέου θέματος. Εἰς τὴν ἀσυνήθη καὶ σπανίαν αὐτὴν περίπτωσιν, ἡ παραπομπὴ τοῦ ἀναγνώστου εἰς βιβλιογραφίαν ἄλλης Ὀπτικῆς εἶναι σαφῶς ἀπρόσφορος. Παρὰ ταῦτα, μία βιβλιογραφικὴ ὑπόδειξις πρὸς τοὺς ἀναγνώστας τῆς Θεολογικῆς Οἰκολογίας τῆς ἐκτάσεως, τὴν ὁποίαν ὑπονοεῖτε, θὰ ἠδύνατο νὰ περιληφθῆ, ἴσως, εἰς ἓνα χωριστὸν πίνακα μὲ τὴν ἐνδειξιν «πρὸς εὐρυτέραν μελέτην».

Ὡς πρὸς τὸν ὑπονοούμενον δανεισμὸν τοῦ τίτλου τοῦ ἔργου μου ἀπὸ ἄρθρον σας, φρονῶ ὅτι ἐν βλέμμα εἰς τὰ περὶ τὴν Οἰκολογίαν δημοσιεύματά μου (ἀπὸ τοῦ ἔτους 1973, ὅτε τὸ θέμα ἦτο ἀνύπαρκτον διὰ τὸ σύνολον τῶν κ.κ. συναδέλφων) ἀποδεικνύει ὅτι δὲν εἶχον ἀπορίαν εὐρέσεως τίτλων. Τὸν τίτλον τοῦ ἔργου προανήγγειλα ἐμμέσως, διὰ τῆς δημοσιευθείσης εἰς τὴν «Ἐκκλησίαν» (τόμ. ΛΘ', 1989) ὁμιλίας μου, κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Μ. Φωτίου (6.2.1989), εἰς τὴν ὁποίαν παριέλαβα ὡς τελικὸν τμῆμα παράγραφον μὲ τὸν τίτλον «Πρὸς μίαν Θεολογικὴν Οἰκολογίαν».

Φίλτατε κύριε Διευθυντά,

Ἡ ἔκφρασις τῶν ἀνωτέρω ἀπόψεών μου, τὰς ὁποίας εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ θέσετε εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἐκλεκτῶν ἀναγνωστῶν τῆς «ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ», δὲν ἐλαττώνει τὴν πρὸς τὸ πρόσωπον καὶ τὸ πλού-

σιον θεολογικὸν καὶ ἐκκλησιαστικὸν σας ἔργον ἰδιαιτέραν ἐκτίμησιν τοῦ ὑπογράφοντος.

Σημείωσις τοῦ Διευθυντοῦ τῆς «Θεολογίας»

Λυπούμεθα, διότι ὁ ἀγαπητὸς συνάδελφος κ. Ἡλίας Οἰκονόμου δὲν ἔλαβε προφανῶς ὑπ' ὄψιν τὸ νόημα μερικῶν ἐκφράσεων τῆς ἀσυνήθως ἐπαινετικῆς Βιβλιοκρισίας μας. Τοῦτο θὰ ἐγίνετο ἀντιληπτὸν διὰ προσεκτικῆς συγκρίσεως τῶν —λίαν προσεκτικῶς διατυπωθεισῶν— ἐκφράσεων τούτων πρὸς τὰς ἀντιστοίχους σχετικὰς διατυπώσεις τῆς ὡς ἄνω ἐπιστολῆς του.

Ε. Δ. Θ.